

Školitelský posudek

Petra Tanclová: *České rozhlasové vysílání pro děti a mládež v období normalizace.*
Bakalářská práce. Strojopis. Ústav českých dějin, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy,
Praha 2021, 97 s. (včetně příloh)

Práce je cenným příspěvkem ke studiu vývoje masově komunikačních prostředků v období normalizace a jejich působení na děti a mládež. I když na téma médií v období normalizace bylo již napsáno více prací, jak je ostatně zřejmé z úvodu práce a ze seznamu literatury na jejím konci, vysílání pro děti a mládež zatím speciální pozornost věnována nebyla. Ve zpracování tohoto tématu vidím největší přínos předkládané práce.

V úvodu autorka rozebírá dosavadní literaturu týkající se dějin rozhlasu u nás obecně a vysílání Československého rozhlasu Praha (všeobecně označovaného od vzniku federace jako Český rozhlas) zvláště. Jak jsem již konstatoval v předcházejícím odstavci, autorka správně konstatuje, že rozhlasu obecně a vysílání pro děti a mládež zvláště v období normalizace nebyla doposud věnována dostatečná pozornost a proto se snaží tuto mezeru vyplnit.

V první kapitole je rozebírána práce Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež (HRDM) v období federace. Autorka si všímá činnosti jednotlivých redaktorů a popisuje čistky v redakci na počátku uvedeného období, kdy odtud pro své postoje v roce 1968 a během srpnových dnů sovětské okupace muselo odejít několik velmi schopných redaktorů. Někteří z nich ovšem i nadále s rozhlasem neoficiálně spolupracovali. Další část kapitoly je věnována organizaci, kontrole a plánování činnosti, spolupráci s Hlavní redakcí pro mládež a vzdělávání Československého rozhlasu (Slovenského rozhlasu) v Bratislavě a mezinárodní spolupráci redakce.

Ve druhé kapitole si Petra Tanclová všímá ideologického působení redakce a cenzury, resp. přesněji autocenzury redakce. Cenzura spočívala na vlastních redaktorech a jejich vedoucích, čímž se smazával rozdíl mezi cenzorem a cenzurovaným, což bylo charakteristické pro všechny sdělovací prostředky v období normalizace. Prováděna byla navíc následná cenzura v podobě poslechu už natočených nebo i odvysílaných relací, v nichž byly na poradách odhalovány „závadné“ pasáže a prováděn jejich rozbor. Je jasné, že veškeré vysílání muselo být v souladu se zásadami marxismu-leninismu jako oficiální ideologie. Autorka ale správně konstatuje, že na rozdíl od padesátých let byl ideově-výchovný kontext v období normalizace ve vysílání sice přítomný, avšak existovala zde jasná snaha ovlivňovat

ideologicky mladé posluchače více nenápadně a nepřímě. To se samozřejmě netýkalo rozhlasových pořadů zaměřených přímo na důležitá politická výročí.

Třetí kapitola se týká zpravodajského a výchovného programu HRDM. Na programech se podílelo více redakcí: redakce Pionýrské jitřenky, redakce vzdělávání a výchovy, zahrnující rozhlasové vysílání pro školy a program „Učíme se s rozhlasem“, mimoškolní vysílání (pořady „Meteor“, „Domino“, „Hovoříme s rodiči/My a děti“) a mládežnickou publicistiku (pořady „Mikrofórum“, „Vysílá studio mladých“, „Kontakt“, vysílání pro studenty „Studentský chlebiček“). Pořady o rodičovství a vztazích rodičů a dětí vycházely z logické úvahy, že i současní mladí posluchači se v budoucnu stanou rodiči a je třeba je na tuto životní roli připravovat. Vysílání pro studenty a mikrofórum se těšily značné pozornosti posluchačů.

Čtvrtá kapitola podrobněji rozebírá vysílání pro děti a mládež k důležitým událostem a výročí, jako bylo 50. výročí vzniku SSSR (1972), XV. sjezd KSČ (1976) či 30. výročí „Vítězného února“ (1978). Jak se dá předpokládat, tato témata jako čistě politická, byla nejvíce zasažena oficiálním výkladem předmětných událostí a pro posluchače proto byla málo zajímavá.

Pátá kapitola se věnuje konkrétním rozhlasovým pořadům pro školy, z nichž některé byly skutečně přínosné a dobře zpracovány i z pedagogického hlediska. Sem autorka zařadila např. pořad „Zlatá zebra“, týkající se bezpečnosti silničního provozu a chování dětí na ulicích, „ABC docela malých doktorů“, týkající se poskytování první pomoci, či pořad „Otvírání studánek“, který měl vést děti a mládež k ochraně vody a vodních zdrojů. Tyto pořady byly na celkem dobré úrovni a mohly by být inspirativní i v současnosti.

Šestá kapitola je věnována slovesným a hudebním programům HRDM. První část kapitoly se týká slovesného umění, jako např. pohádky pro děti na dobrou noc („skřítek Hajaja“), nedělní pohádky či sobotní hry pro děti a mládež, druhá činnosti hudební redakce (pořady „Zapívejte si s námi“, „Hudební výchova“, Zpívají dětské soubory“ „Hlásí se hudební mládež“.). Pohádky vysílané pro děti byly na vysoké profesionální i umělecké úrovni a dařilo se z nich celkem úspěšně eliminovat oficiální ideologii marxismu-leninismu, často s odůvodněním, že pro děti by ještě nebyla srozumitelná.

V „závěru“ autorka shrnuje výsledky svého bádání. Ukázala, že přes ideologický balast normalizace se redaktoři snažili udělat vysílání pro děti a mládež pokud možno přitažlivým, což se jim v mnoha případech skutečně podařilo. S příchodem přestavby se

vysílání – podobně jako v šedesátých letech – postupně vymaňovalo z ideologických šablon a dařilo se zařazovat do programu aktuální témata, která byla pro mládež zajímavá.

Práce je napsána svěžím stylem na základě studia původních materiálů z Archivu Českého rozhlasu v Praze, což je třeba velmi ocenit, neboť tento výzkum s ohledem na pokračující epidemii a uzavření archívů byl velmi složitý. Autorka se úkolu přesto zhostila velmi dobře, využila i archivovaných zvukových nahrávek Českého rozhlasu. Znalost pramenů a odborné literatury je rovněž na dobré úrovni. Text je také doplněn obrazovou přílohou (fotografiemi).

Osobně doufám, že Petra Tanclová se bude tématu věnovat i v budoucnosti a dále je rozpracuje. Bylo by jistě žádoucí podívat se na činnost redakce v listopadových dnech roku 1989, kdy právě redakce pro děti a mládež prostřednictvím vstupů ze stávkujících vysokých škol a demonstrací pomohla šířit necenzurované zprávy po celém území státu a přispěla tak ke kolapsu komunistického režimu, jak to ve svých pamětech přiznává tehdejší pracovník oddělení kultury na ÚV KSČ Jaroslav Čejka (viz Čejka, J.: Aparát. Soumrak polobohů. Praha : Fajma, 1991, s. 131).

Závěr: práce plně splňuje parametry bakalářské práce; stanovené cíle práce byly splněny, věcné chyby jsem v práci nenalezl. Práci proto ji **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm „výborně“.

V Praze, 17. května 2021

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

školitel